

Jarosław Górnicki

KLASY

I-4

LICEUM

OPRACOWANIE

Proces

Franz Kafka

SZKOŁA TWÓRCZEGO
CZYTANIA

- ✓ inspiruje
- ✓ poszerza horyzonty
- ✓ porządkuje i utrwala wiedzę

Jarosław Górnicki

OPRACOWANIE
Proces

Franz Kafka

Przed lekturą

W tym rozdziale znajdziesz informacje, które ułatwią ci interpretację lektury, a być może zainspirują cię do samodzielnego odkrywania jej walorów.

1. PRZYGOTUJ SIĘ NA SPOTKANIE Z KAFKĄ

Lektura powieści Kafki nie należy do łatwych, ale z pewnością wszystkim tym, którzy nie zrażą się jej mrocznym i absurdalnym klimatem, wynagrodzi trud włożony w jej przeczytanie. Utwór ma skromne rozmiary, toteż nawet mało wprawny czytelnik nie będzie musiał poświęcić na nią wiele czasu. Nie oczekuj jednak wartkiej akcji i ekscytujących przygód. Grono bohaterów jest ograniczone, a fabuła sprowadza się do kilku wydarzeń.

2. WEJDŹ W KAFKOWSKI ŚWIAT

Świat, w którym żył Kafka, mocno odbiegał od tego, w jakim funkcjonowali wielcy twórcy XIX-wiecznego realizmu, tak więc autor, opisując go, używa innych sposobów niż tamci. Nie do końca np. możesz ufać narratorowi — jego wiedza jest ograniczona i niepewna, postrzega rzeczywistość przez pryzmat jednostkowej świadomości. W powieści nie obowiązują też prawa realizmu — choć niemal wszystkie wydarzenia *Procesu*, gdy spojrzeć na nie z osobna, są realne i prawdopodobne, to jednak opowieść Kafki przypomina w gruncie rzeczy dziwny sen, niby realistyczny, a jednak nierzeczywisty i głęboko niepokojący. Nie oczekuj więc logiki i nie irytuj się, jeśli zgubisz się w świecie kreowanym przez autora. Po prostu przyjmij, że wszystko tu może się zdarzyć, bo podstawową kategorią obowiązującą w *Procesie* jest oniryzm.

3. KAFKOWSKIE SYTUACJE

Będziesz mieć często do czynienia z tym, co od nazwiska pisarza nazwano sytuacją kafkowską, czyli uczuciem mrocznej niepewności, poczuciem nieokreślonego zagrożenia, aurą duszną i przytłaczającą. Taką sytuacją jest już otwierająca *Proces* scena aresztowania głównego bohatera.

4. CZYTAJĄC, ZBIERAJ JAK NAJWIĘCEJ INFORMACJI O JÓZEFIE K.

Nie ma ich za wiele i są rozsiane w różnych miejscach utworu — to na pewno też jest istotne dla zrozumienia przesłania dzieła.

5. PRZYGLĄDAJ SIĘ RZECZYWISTOŚCI, W JAKIEJ ZANURZENI SĄ BOHATEROWIE

Kafka jest świetnym obserwatorem i buduje swój świat z wielu szczegółów. Zbieraj jak najwięcej informacji na temat funkcjonowania sądu i jego pracowników. One również pojawiają się w różnych fragmentach utworu i podane są przez różnych bohaterów.

6. SPRAWDŹ, KTO PRZETŁUMACZYŁ WERSJĘ, KTÓRĄ CZYTASZ

W przypadku utworów napisanych w obcym języku zawsze warto poświęcić uwagę przekładowi. *Proces* ukazał się po polsku już w 1936 roku, a więc 11 lat po wydaniu drukiem oryginału, a z jego pierwszym tłumaczeniem związana jest pewna anegdota. Przez długie lata za autora uważano Brunona Schulza, polskiego pisarza, którego życie i twórczość w wielu aspektach przypominają dzieło mistrza z Pragi. Po latach wyszło na jaw, że przekładu naprawdę dokonała Józefina Szelińska, ówczesna narzeczoną Schulza, która jednak z racji braku dokonań w dziedzinie literatury i translatorstwa, czyli sztuki przekładu, nie mogła liczyć na opublikowanie swojej pracy. Tajemnicę zachowano więc tak ściśle, że błąd powszechnie powielano.

W 2008 roku ukazał się nowy przekład *Procesu*, autorstwa Jakuba Ekiera, choć wersją „kanoniczną” pozostał ten pierwszy.

ONIRYZM

Oniryzm, z greckiego *oneiros* „marzenie senne” — występująca już w starożytności konwencja literacka, która polega na ukazaniu rzeczywistości na wzór snu, marzenia sennego czy wręcz koszmaru. Opisywane wydarzenia mają charakter absurdalny, sprzeczny z zasadami prawdopodobieństwa, uwypuklona zostaje w ten sposób nielogiczność, paradoksalność świata. Zgodnie z odkryciami dwudziestowiecznej psychologii sny są głosem podświadomości, stąd twórcy posługujący się tą konwencją często próbują dotrzeć do najgłębiej ukrytych sfer psychiki ludzkiej. W literaturze polskiej mistrzowskim przykładem zastosowania oniryzmu jest twórczość Brunona Schulza.

Muzeum Franza Kafki w Pradze

Franz Kafka

Curriculum vitae

1883–1924

Życie Franza Kafki trudno nazwać barwnym i ekscytującym. Śledząc je, trudno uwierzyć, że jest to biografia jednego z najbardziej niezwykłych i oryginalnych artystów nie tylko XX wieku. Sam autor *Procesu* był jednak z pewnością postacią niebanalną i choć w dzisiejszych czasach nie zapraszano by go pewnie do telewizji śniadaniowych i nie cytowano na plotkarskich portalach...

Franz Kafka na fotografii z 1923 roku

Z dobrze znanych fotografii (oblicze Kafki trafiło nawet na t-shirty) spogląda na nas szczupła, poważna twarz — z odrobinę odstającymi uszami. Uwagę obserwatora przykuwają oczy, przenikliwie weń wpatrzone. Z pewnością nie jest to fizjonomia pospolita.

(NIE)CAŁA PRAWDA O KAFCE

Urodził się 3 lipca 1883 roku w Pradze jako syn Hermana i Julii Kafków. Mimo czeskiego brzmienia nazwiska, wywodził się z rodziny żydowskiej, niespecjalnie jednak religijnej i utrzymującej bardzo luźny związek z tradycją. Funkcjonował raczej w środowisku niemieckim i właśnie niemiecki był jego pierwszym językiem, w nim pisał, choć płynnie posługiwał się także czeskim, znał jidysz, a pod koniec życia uczył się hebrajskiego.

Niemieckie gimnazjum humanistyczne ukończył podobno nie bez problemów (m.in. kłopoty z matematyką), następnie zgodnie z oczekiwaniami rodziny podjął studia na poziomie uniwersyteckim, choć nie miał jasno sprecyzowanych planów. Wybrał chemię, po czym szybko ją porzucił dla germanistyki, by w końcu wybrać „mniejsze zło”, jak sam to określił, czyli prawo, którego ukończenie dawało możliwość znalezienia dobrej pracy (a „dobrej” znaczyło dla Kafki takiej, która by go zaledwie nie absorbowała i pozwalała znaleźć czas na to, co było dlań najważniejsze — pisanie). Po studiach